

Sedert 1 januari 1986 functioneert het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis van Nederland na de Tweede Wereldoorlog (CPG) als een "joint venture" van de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Stichting Parlementaire Geschiedenis. Het CPG wil in andere vorm het werk voortzetten van Van Welderen Rengers en Oud.

In afwachting van het verschijnen van de "grote delen" over de naoorlogse parlementaire geschiedenis besloot het CPG in 1980 tot de uitgave van een jaarlijkse bundel "Politiek(e) opstellen".

De bundel wil een voorproefje leveren op de resultaten van het veelzijdige onderzoek dat binnen het CPG verricht wordt. Meer pretenties hebben deze "Opstellen" niet. De oplage belooft circa 150 exemplaren, die allereerst bestemd zijn voor de vele begunstigers van het CPG.

De auteurs hopen dat de opstellen een bijdrage leveren aan de belangstelling voor de parlementaire geschiedenis en voor het functioneren van ons parlementair stelsel. De bundel geeft mij de gelegenheid al degenen te danken, die op enigerlei wijze het CPG het afgelopen jaar van dienst zijn geweest en dat waren er zeer velen!

*C.C. van Baalen* belicht in haar bijdrage over de binnenschippers de voor-geschiedenis van het conflict rond Granaria. De binnenschippers genieten al meer dan een halve eeuw de bescherming van de overheid, die onder meer het systeem van evenredige vrachtverdeling via de schippersbeurs introduceerde en handhaafde. De voorzichtige pogingen om de binnenscheepvaart met zijn overcapaciteit te saneren door bijvoorbeeld het marktmechanisme een kans te geven, liepen steeds uit op enorme sociale onrust met als gevolg dat de overheid schielijk haar pogingen staakte. Ook het conflict rond Granaria wisten de schippers in hun voordeel te beslissen, zeer tot ongenoegen van de verladers.

*P.P.T. Bovend'Eert* bespreekt de vernieuwing van het gevangeniswezen. In de vorige eeuw trachtte de overheid criminele besmetting te voorkomen door afzonderlijke opsluiting en isolering. Zo moesten de gevangenen een "celkap" dragen en was voor iedere gevangene een afzonderlijke cellulaire luchtplaats ingericht. Na 1945 wilde de overheid naar een stelsel van algehele of beperkte gemeenschap van gedetineerden. De criminele besmet-

ting zou zoveel mogelijk voorkomen worden door een differentiatie van strafinrichtingen, selectie van gevangenen en aangepaste regimes. Geen uniform systeem van vrijheidsbeneming derhalve, maar differentiatie naar gelang de persoonlijkheid van de veroordeelde.

Regering en parlement kwamen frontaal met elkaar in botsing over de vraag of aan de administratie dan wel de rechter de beslissing toekwam inzake de vraag in welke gevangenis de veroordeelde zijn straf moest ondergaan.

*J.W.L. Brouwer* laat zien dat de PvdA aanvankelijk een eigen opvatting had over de opbouw van de Nederlandse krijgsmacht. De PvdA wilde een bondgenootschappelijke taakverdeling, waardoor het voor Nederland mogelijk zou zijn prioriteiten te stellen. Gegeven de behoeften van de westerse defensie zouden de land- en luchtmachtvoorzieningen voorrang moeten krijgen bij de verdeling van de schaarse middelen. De marine zou zich moeten specialiseren in onderzeebootbestrijding en mijnenvegen. Overigens benadrukte de PvdA voortdurend dat een goed sociaal beleid minstens even belangrijk was voor de weerbaarheid van het land als een sterke defensie. Onvoldoende parlementaire en internationale steun, de verscherping van de Koude Oorlog, de grote problemen bij de opbouw van de landmacht en wellicht de wens om de herinnering aan het vooroorlogs pacifisme uit te wissen, waren even zovele redenen voor de PvdA om akkoord te gaan met de drastische verhoging van de defensieuitgaven in 1951, waardoor de partij de facto haar ideeën prijs gaf - althans voorlopig.

*J.M.M.J. Clerx* onderzoekt het middenstandsbeleid van minister Van den Brink (KVP). De minister van Economische Zaken kreeg forse kritiek van de Kamer te verduren omdat de aangekondigde wetsontwerpen met betrekking tot vestiging, cadeau-stelsel en winkelsluiting als maar op zich lieten wachten. Bovendien wilde de Kamer de instelling van een Directoraat-Generaal voor de Middenstand. De minister volstond met de instelling van een interdepartementale commissie, die op aandringen van Romme meer gewicht kreeg door het voorzitterschap van staatssecretaris Van der Grinten. Ondertussen groeide de verbittering in middenstandskringen, die zich achtergesteld voelden bij andere groepen in de samenleving zoals arbeiders en landbouwers, voor wie de regering een reeks wettelijke voorzieningen trof. Het parlement roerde zich wel, maar maakte het de overigens zo succesvolle minister niet echt moeilijk, ook al omdat Lieftinck, minister van Financiën, méér nog dan Van den Brink vaak de gebeten hond was.

*J.J.M. Ramakers* stelt dat de gerepatrieerden uit Indonesië het slachtoffer

zijn geworden van de grote tegenzin in de Kamer tegen de wet die hun huisvesting moest regelen. CPN en ARP reageerden vooral hun frustraties af over de eerder geleden nederlagen inzake het Indiëbeleid. De overige partijen toonden zich zeer verbolgen over de zoveelste aanslag op de gemeentelijke autonomie. Minister Teulings (KVP) moest met lede ogen aanzien dat de Kamer het "noodwetje" ruim zeven maanden ophield. Het ging om circa 100.000 personen, goeddeels Indische Nederlanders van gemengde afkomst en voornamelijk ex-KNIL-militairen en ex-ambtenaren. De regering had liever gezien dat deze berooide onderdanen voor het Indonesische staatsburgerschap geopteerd hadden. Aangezien de gemeentelijke overheden weinig of geen medewerking verleenden bij de huisvesting van de gerepatrieerden moest de regering wel ingrijpen. Een weinig verheffende geschiedenis.